

קערער בערבה (מאת מרדכי טביב, ספריית פועלים, מהדורה שניה, 323 עמודים) סובב, למעשה, סביב חוויתו ועלילתו תיו של אדם אחד ויחיד: יחיא צעיר תימני, היושב באתר מושבות הדרום ומתאמץ לפרנס את משפחתו, אשר נשארה ללא אמצעי מחיה לאחר מות אביו.

יחיא הינו טיפוס פרימיטיבי, הוא חונק בחדר תימני, נאלץ לחפש עבודה בטרם יצא ליה להרחיב את השכלתו בשטחים אחרים. אולם דבר זה אינו מונע בעדו מלהפוך ל"סוציאליסט נלהב ולסכן את עצמו במאבק נגד הפרדסנים, חובבי העבודה הערבית. בהיותו חבר הסתדרות העובדים מכיר הוא בהבדלי המעמדות, אך כופר בכל חוקי בני הברלי הסמוך - אולם גוון עורו והשכלתו הלקויה מולידים בו מידה מסוימת של רגשות נתיחות, להמשל מהסס יחיא שעה ארוכה לפני היכנסו לאוהל חבריו, בני ה"קבוץ" הישראלי - והיסוסו זה גדל ככל כפליים בראותו כי באוהל נמצאת אורחת תלאבית, זהובת שיער ותכולת עיניים האורחת, רות, נמשכת אל יחיא החסון, יסדהתואר. היא מפתה אותו להוליכה ל"טיול על פני החולות הלבנים שליד המושב". בה תימני הצעיר שומר על מרחק בינו לבין בת לוייתו; תודעתו הפרימיטיבית אומרת לו כי נערה כה תמודה הינה בהכרח בורגנית. אין הוא יודע כלל כי רות היא בתו של פקיד עירוני נמוך, אשר חסך לחם מפיה, כדי להקנות לה השכלה תימנית.

עוד בטרם מצליח הנוג לגשר את התהום שבניהם, נאלצת רות להחזיר לבית הרריה ונעלמת מאפקו של יחיא. רק אז מתחיל הוא להלחם עליה - ועל דברים אחרים, ה"כרוכים בה": "אלמד בבית מדרש למורים בירושלים... משם להר הצופים... מה? לא אדע אל נכון... אולי מוסמך למדעי המזרח... ואז רות תהיה שלי... רות הזאת, או רות אחרת... אך תהיה לרות כזאת... ולא תעלם עוד בלא השאיר עקבות... היא תגאה בי - וגם אמי תתגיאה בי..."

שתפנים ועקרבום. מאחר שיחיא הינו גבר צעיר ובריא, אין הוא יכול להסתפק בחלומות. אולם אין לו צורך להרחיק לכת בחיפושיו אחרי התענוגות הממשיים: הוא מקבל אותם בשפע מידי השתפנית (הכינוי שהדביק שונאלעו טביב בקומוניסטים) הי צעירה והתמודה, סוגיה.

מרב להיטותו אחרי תנועת הפועלים וה"שתפנית" מתעלם יחיא מן המתרחש בארץ. הוא מצטרף לשרותי ההגנה אך ורק מפני שניציגי ארגון זה פנו אליו תחילה. אילו פנו אליו נציגי אצ"ל, או לח"י, היה מצטרף רף לאירגונים אלה.

יחיא מתפתח במקצת רק לאחר שעוזבת אותו סוגיה, כדי להמשיך בפעילותה המסוגלת. הוא שב להשתוקק אל רות. הי ימצא אותה? היצליח לגשר את הפער הי רב ביניהם?

תיאורו של טביב, שהינו אחד האנשים המועטים המסוגלים לתת ציור מדוייק של חיי העדה התימנית בארץ, מצטיינים בפירוט טם וססגוניותם. אולם תיאורו אלה ער שים, לעתים, שירות דוב למחבר, בנשלם את מלוא החריפות מן הבעיות הבינעדתיות והבינעמדות, המצויות בספר. התוצאה: היצירה הינה פושרת עד כדי כך שאפילו תיאור סנסציוני של חייהם של העקרבנים, המופיע בסופה, אינו מסוגל להציל את המצב.

חדש והריא

● מלוא הטנא (מאת יצחק לבנון, הוצאת אוניטק, 302 עמודים) - בליל ערוך בטעם של ציונות, גיאוגרפיה, ביו-לוגיה, היסטוריה ואינפורמציה כללית. אפי שר למצוא בו כמעט הכל - החל במספר הפקידים בישראל, וכלה בהסבר קצר (ו"בלתי מובן) של תורת היחסות של איינשטיין. מסוגל לעזור לכל הרוצים לזכות בפרסים בחידונידיעות.

● המשפט הבינלאומי (מאת ד"ר יהושע ברקאי, הוצאת ראובן מט, 190 עמודים) - הכל אודות הסכמים בינלאומיים, א"מ, בית הדין הבינלאומי של האג וזכויות הדין של מדינות שונות בימי שלום ומלחמה. מחקר מקיף וממצה, המתאים ל"משפטנים ושאינם משפטנים גם יחד.

בן הכט, הסופר האמריקאי

היהודי הידוע מגלה בספרו:

הגנגסטרים תרמו למחלת

ר"גתי, גאיתי, בכיתי, אנסתי, בוססתי בבוץ והתגלגלתי ב"כפרחים" - ומעולם לא נפגעתי ולא הוקתי לאיש. כך סיכם סופר-עיתונאי-הסריאליזם בן הכט את תולדות חייו רבי התהפוכות, באחד מפרקי ספרו האוטוביוגרפי, אשר הרגומו העברי יצא לאור בימים אלה.

הספר, אשר ראשיתו בשנת 1893, עת גולד בן הכט בגיטו ניו-יורק, מתאר את עלייתו המהירה מדרגת צייד תמונות של עתון גדול, לדרגת כתב-סדר ותסריטאי, המסוגל להרגיז אפילו את הקיסרות הבריטית האדירה. תוך כדי עלייה בסולם העתונאות בילה הכט במחיצת גדולי האישים של הדור - החל בשחקן האמריקאי ג'והן בארימור, וכלה בגאוגוסט מיקי כהן. גם לאישים אלה יש מקום נאות באוטוביוגרפיה רבת המידים.

הספר מכיל מאות אימרות שנונות ותיאורים משעשעים, במיטב סיגונו הנודע של הכט. אולם המעניין ביותר לגבי הקורא הישראלי הוא דווקא חלקו האחרון - החלק העוסק בפעילות הוועד העברי לשיחרור לאומי, אשר הונהג על-ידי הכט בשיתוף פעולה עם שמואל מרלין ופיטר ברגסון (הלל קוק).

הכרוז הכט, לפני גשתו לכתיבת פרק זה: "בשעת כתיבת הדברים הללו יש רק דבר אחד ודאי ביחס ליהודים, שהפכו את חלום המדינה בן האלפים השנה למציאות: הפוליטיקאים שלהם יש בהם כיעור כפולטיקאים רבים אצל איביהם. אני מתפלל כי כאשר אגיע לתאר את פרק מעשיהם, יתן לי אלוהים משיגותו של שלום עליכם."

דומה כי בקשתו של הכט נתמלאה. הפרק הדין במאבקי של הכט למען ארץ-ישראל עצמאית, ובהתנגדותו עם ציוני ארצות-הברית, הינו מסולף במידה מסוימת ולוקה באי דיוקים. אולם הביקורת המהדהדת מתוכו קולעת הישר אל המטרה.

שלוש שיחות טלפוניות

רעיון הוועד העברי לשיחרור לאומי בגלגולו הראשון גולד במועדון ה-21 - המפואר במועדוני ניו-יורק - בו נפגשו בן הכט עם שני גברים רבי מרץ. הגברים: רב-חובל ירמיהו הלפרין ופיטר ברגסון, אשר באו לארצות-הברית כדי לפעול להקמת צבא עברי.

הכט לא שמע מימיו אודות זאב זיבוטנסקי, או התנועה הרבייוניסטית. הוא לא היה מסוגל להבין את פשר כעסו של ברגסון על הבריטים, אשר אסרו על החיילים הארצישראליים להתקשט בסמלי מג'דוד. התנגדותו של בן הכט ל"מדינה יהודית גברה ככל שהוסיפו השניים לספר לו על הי מתרחש בארץ.

ואף על פי כן הצטרף הכט אל הוועד למען הקמת צבא עברי. הסיבה: פעילותו במסגרת ארגון זה נתנה פורקן ל"שינאול העזה לגרמנים, אשר השתלבה עם הגיע הידיעות הראשונות על השמדת יהודי אירופה.

פעילותו הפוליטית של הכט, אשר החלה בשנת 1941, התרכזת בהוליבוד, בה עבד כתסריטאי. הוא ניסה לרכוש את תמיכתם של אילי הסרטים היהודיים לעריכת אספת-עם, אולם עשירים אלה נתיארו מפני העולם, ממש כמו יהודים בגטי גרמני. הם לא יכלו לתאר לעצמם יהודים כלוחמים, אלא רק כקרבנות.

כאשר פנה הכט אל יצרן הסרטים דוד (חולף עם הרחוק) צלזניק, נתקל זו הפעם הראשונה בהתקפת-נגד ישירה. הכרוז צלזניק:

"אין לי כל ענין ברעיוןך. זה רעיון פוליטי יהודי, ואני איני מעוניין בבעיות פוליטיות. יתר על כן, אני אמריקאי, לא יהודי."

"התחתום על מברק ההזמנה לאסיפה, אם אוכיח לך שאתה יהודי?" שאל בן הכט.

"ואיך תוכיח זאת?" שאל צלזניק. "אטלן לשלושה אנשים, אשר תנקוב בשמותיהם, ואשאל אותם אם דוד או. צלזניק הוא אמריקאי, או יהודי, אם ישיב אחד הנשאלים שאמריקאי אתה, הרי שזכית. אחרת תחתום על המברק."

צלזניק הסכים למבחן ובחר בשלושה שמות. הכט טלפן אליהם, כשיצוה הסרטים מאוין לשיחה בטלפון המסועף. ל"הפתעתו השיבו כל שלושת הנשאלים, ללא היסוס, כי צלזניק היה יהודי."

בן המאה ה-20, מאת בן הכט, הוצאת המתמיד, 534 עמודים. ** שנים ח"כי חרות בכנסת הראשונה, שפרשו לאחר מכן ממפלגתם.

הוא יהודי, לא אמריקאי. התוצאה: הוא חתם על מברק הי הזמנה לאסיפה של הכט, עוד בו ביום.

אוייב ושמו רוזוולט

מחולבווד ולוס-אנג'לס עבר המאבק למען צבא עברי לניו-יורק וושינגטון. רבים מצירי הקונגרס והסנאט הצטרפו לרעיון הצבא העברי. אנשי משרד ההגנה האמריקאי כמעט ושוב נעו בצידקת טענותיהם של הכט וחבריו, כאשר צץ על דרכם שטן נכבד ביותר. השטן, בעיני הכט, המנהיג הציוני, רבי סטיפאן וייז, אשר הרגיש כי הופעת אירגון חדש, הפועל למען ארץ-ישראל, תגזול ממנו השפעה ופרסומת.

כאין ביריה החליט הכט לפנות אל המוני יהודי אמריקה באמצעות אחד הכלים האמנותיים והחביבים עליהם ביותר - התיאטרון. הוא כתב מחזה בשם לא נמות. המחזה קורט וייל חיבר את המוסיקה, המחזה הוצג במשך שנים בהשתתפות מאות שחקנים נודעים, כגון אדוארד ג'י. רובינסון, ריטה גאם ומארלון בראנדו, חמישים רבנים ומאמנים בחורי ישיבה.

בה בשעה שההצגה הכניסה לוועד הון תועפות, נחל הוא כישלון אחר כישלון בשטח המדיני. לדברי הכט הוכשלו מאמצי הצלת יהודי אירופה בראש ובראשונה על-ידי נשיא ארצות-הברית, פראנקלין דלאנו רוזוולט.

לרוזוולט היה ידיו יהודי בשם וי, אשר היה אורח תדיר בבית הלבן. באחד הימים, כאשר עורר וי את בעיית השמדת יהודי אירופה, הסתער עליו הנשיא בזעם:

"אינני רוצה שתדבר אתי על יהודים - לא עכשיו ולא בכל עת אחרת. אין שעתי פנויה להאזין לקינות יהודיות."

מיסטר וי חזר לביתו, לקח את אנדרטת רוזוולט, אשר עלתה לו ב"5000 דולר, השליך אותה מחלון הקומה התשיעית. לדברי הכט, רוזוולט הוא שהישה את העיון בהצעת ממי שלת רומניה למכור לבנות הברית 70 אלף יהודים במחיר 50

בן הכט

שלושה אנשים ענו: 'יהודי'

דולאר היהודי, עד אשר השתלטו הגרמנים על המדינה והשמידו את כולם. כן טוען הוא כי רוזוולט גרם להשמדת המלה "יהודים" מתוך ההצהרה בעניין מעשי הוועדה הגרמנים, שפורסמה על ידי בנות-הברית בשנת 1944. לצערו הרב של הכט מת רוזוולט עוד בטרם הספיקו אנשי הוועד להצלת יהודי אירופה לפתוח במסע השמחה נגדו.

תרומת הגאנגסטרים

אחר המלחמה דומה היה כי נפרדו רכיזום של הכט ואנשי ברגסון. הכט לא האמין בנכונות היהודים להילחם. אולם ברגע בו הוברר לו כי חלק מן הישוב העברי פתח כונן להילחם בכריטים באמת, התמסר לכתיבת מאמרים והעלאת מחזות אנטי בריטיים על קרשי הבמה האמריקאית. כברזו הנודע ביותר, אשר פורסם על דפי העתונות האמריקאית, נאמר, בין השאר:

"כל אימת שאתם מפציצים מחסן נשק בריטי, או הורסים בית כלא בריטי, או שורדים באנק בריטי, או קוראים דרור לרוביכם ופצצותיכם לפעולה נגד הבוגדים הבריטיים, עושים להם יהודי אמריקה חן קטן בלבכם."

הבריטים הגיבו על כרוז זה בהטלת חרם על כל כרטיש של בן הכט. המוני יהודי אמריקה, אשר חרגו סוף סוף מ"אדישותם, הגיבו עליו בהגברים את תרומותיהם לאצ"ל.

אחדות מן התרומות הגדולות ביותר באו להכט ממקור בל-תי צפוני. כך, למשל, התעקש מיקי כהן, גדול הגאנגסטרים שקמו לאחר אל קאפונה, לערוך מסיבת התרמה מיוחדת של אנשי העולם התחתון. במסיבה, אשר נערכה במסבאת סלאפסי מאקסי ההוליבודית, בהשתתפות באלף קוביטוסוסים, נאספו 200 אלף דולאר בזמזומנים. מבטיו המאיימים של מיקי כהן שיכנעו את התורמים יותר מכל הגאומים הנמלצים של הכט.

תחילה שימשו כספי התרומות והכנסות מחזוהו של בן הכט, לידתו של זגל, לקניית אוניית מעפילים, אשר גן ראה על שמו. אחר, עם פרוץ מלחמת העצמאות, הוזרמו הי כספים לקניית נשק.

הנשק, אשר הושג ממקורות שונים, הועמס על אלטלנה, כעבור שבועות מספר וזעזע הכט קשות בהיוודע לו על סופה של אוניית טיפוחיו זו. אולם יותר מכל פגעה בו הידיעה על מותו של ידיו הטוב, אברהם סטאטסקי, באש חיילי צה"ל.

במלות מרות, שבהן מסכם הוא את פרשת אלטלנה, נותק הגשר האחרון בין בן הכט לבין ישראל. כיום הוא עוסק שוב בתסריטאות, עיתונאות ואירוח אנשי שם בחילה שלו - עיסוקים קלים יותר ומאכזבים פחות.